

Het is een tijdje stil geweest rond het Docentschap Nederlands in Tbilisi. Op het vlak van informatie althans, want ter plekke is er ondanks de afwezigheid van een nieuwsbrief heel veel gebeurd.

Docentschap

Nino Pkhakadze in Maastricht

Voor de studenten die in Georgië Nederlands als studietaal kiezen, gaat een grote aantrekkingskracht uit van de beurzen voor zomercursussen en langere studieverblijven in Nederland en België. In Georgië hebben studenten weinig kansen om hun studie te verdiepen en op te frissen door het land van hun studietaal te bezoeken, om te gaan met moedertaalsprekers en door film- of theaterbezoek van de cultuur te proeven. Op het docentschap Nederlands in Tbilisi hebben we daar twee remedies op gevonden: Nederlandse en Vlaamse studiebeurzen aanvragen en een culturele uitwisseling tussen Georgië en de Lage Landen op gang brengen.

In 2004 pakten twee pasafgestudeerden hun koffers om een jaar aan een Nederlandse universiteit te studeren. Nino Pkhakadze trok naar de Vertaalacademie van Maastricht en Thea Bakhtadze studeerde een jaar Nederlandkunde aan de Universiteit van Leiden. Met hun studieverblijven in Nederland waren we toe aan de vijfde toezegging van een Huygens-beurs. In 2005 namen vier studenten deel aan de zomercursussen van de Nederlandse Taal en Cultuur van de Nederlandse Taalunie. Het aantal toegezegde beurzen voor de zomercursussen is nu opgelopen tot tweeëntwintig.

Terwijl we op het docentschap de handen vol hadden met lesgeven, beurzen aanvragen en festivals organiseren, stond de universiteit waar we te gast zijn in rep en roer. Na de Rozenrevolutie in 2003 en de machtsovername door de partij van de huidige president, Michael Saakasjvili, werden overal nieuwe mensen aangesteld. De toon werd gezet door de nieuwe minister van Onderwijs die meteen drastische hervormingen probeerde door te drukken. De rector die zes jaar geleden het licht op groen had gezet voor het docentschap, bleef nog een paar maanden aan, maar moest uiteindelijk zijn plaats voor een opvolger inruilen en stond zelfs even onder huisarrest. Een half jaar lang kregen we ons karige salaris (schommelend tussen 40 en 70 lari, of 20 en 35 euro) niet uitbetaald omdat onze universiteit 'over kop' was gegaan. De meeste studenten betalen 800 dollar per studiejaar en de universiteit krijgt elk jaar een staatsbudget toegewezen. Iedereen vroeg zich dus af wat het niet uitkeren van de salarissen te betekenen had.

Ondertussen zijn er in het kader van de hervormingen centrale examens georganiseerd waar een poging gedaan wordt corruptie uit te sluiten. Medewerkers die zich niet met de hervormingen konden verzoenen of al lang de pensioengerechtigde leeftijd hadden bereikt, werden de laan uitgestuurd. De laatste geruchten kondigen de samensmelting met een pedagogisch taleninstituut aan. Op het ogenblik is onze nieuwe rector dus niet langer rector en wacht iedereen op de aanstelling van de nieuwe rector van de nieuwe instelling.

Projectenmachine LINK

transfer 3, oktober 2004

www.niderlanduri.ge/transfer

Gerrit Komrij, Charles Hofman, Jos Stelling en Michael Kobachidze in Tbilisi, foto: Linda Rodenburg en Hans de Herder

De derde editie van het festival van de Nederlandse, Vlaamse en Georgische cultuur van Tbilisi belofde bijzonder te worden. Ze viel met name samen met de vijfde verjaardag van het docentschap Nederlands aan de Tbilisi University of Language and Culture. Om dit lustrum luister bij te zetten, reisden Gerrit Komrij, Charles Hofman, Jos Stelling en Michael Kobachidze naar de hoofdstad van Georgië.

Door de geringe bekendheid die de grootste schrijvers en kunstenaars uit de Lage landen in het buitenland genieten, viel het me zwaar de mensen in Georgië een beeld te geven van het belang van hun komst. Daartoe kan je natuurlijk alle prijzen opsommen waarmee ze zijn bekroond, maar die prijzen staan ook niet bekend in het buitenland. In het geval van Komrij maken de duizenden pagina's tellende delen van zijn anthologieën wel wat indruk, maar die heb ik niet bij elke gelegenheid bij. Uiteindelijk kon ik belangstelling voor het festival wekken dankzij een aantal toevalligheden. Bij zijn aankomst vertelde Komrij me hoe een stewardess hem en Charles Hofman uit de tweede klasse plukte en op zitjes in de eerste klasse trakteerde. Dat verhaal maakte meteen duidelijk hoe beroemd deze dichter wel niet was. Jos Stelling kreeg de steun van de grootste filmkenner van het land die elke zaterdagavond een 'echte' film laat zien op de populairste tv-zender. Zo stonden al twee films van Stelling centraal in zijn programma: 'De illusionist' en 'De vliegende Hollander'. De onder Georgiërs erg geliefde derde festivalgast plaatste de onbekende gasten uit Nederland ook in het juiste perspectief. Michael Kobachidze is een gevierd Georgisch filmmaker die grote bekendheid verwierf met zijn korte films uit de jaren zestig. Eind jaren tachtig wisselde hij zijn vaderland in voor Frankrijk waar hij na een stilte van bijna dertig jaar in 2002 een nieuwe film maakte.

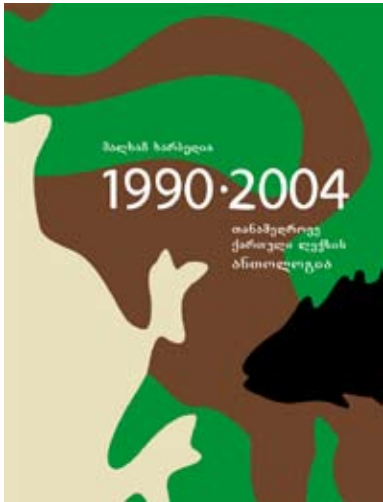
Het festival transfer werd op vrijdag 8 oktober geopend met de tentoonstelling van Belgische videokunst. Paul Willemsen, artistiek directeur van het Kunstencentrum Argos in Brussel, heeft een aantal recente videowerken naar Tbilisi gestuurd rond het onderwerp 'out of balance' of onevenwicht. De videowerken van Cel Crabeels, Eva Meyer, Eran Schaerf, Hans Van den Broeck, Frank Theys, Michel François, Wim Catrysse en Claude Cattelain brachten de kijkers en de pers daadwerkelijk uit hun evenwicht. Vooral de projectie van het werk 'Zelfportret' van Frank Theys waar de computer en het raam van een werkkamer onder het bloed van een onthoofde jongeman komen te staan, zorgde voor opschudding. De schrijvers onder de genodigden kwam de situatie nochtans bijzonder vertrouwd voor. De mengeling van humor en pijn die in elk werk naar voren trad, nam het publiek op sleeptouw.

Een paar dagen later was Gerrit Komrij aan de beurt. De sfeervolle theaterzaal in de oude stad stroomde langzaam vol. Hij kreeg er de gelegenheid kennis te maken met de twee vertalers van zijn werk. Davit Gholijashvili, een student Nederlands die drie jaar geleden afstudeerde en een jaar lang bij Ton Naaijken aan de Universiteit van Utrecht studeerde, stond in voor de letterlijke vertaling. Met deze omzetting naar het Georgisch als uitgangspunt heeft de dichter en meester-vertaler Vachoesjti Kotetisjvili voor een muzikale en pittige vertaling gezorgd. De literaire avond werd muzikaal ingezet door contrabassist Tamaz Choerasjvili en percussionist Davit Djaparidze, twee vermaarde musici. Gerrit Komrij kon zijn declamatie dan ook houden voor een geconcentreerd publiek dat zijn gedichten op de golven van zijn unieke stemgeluid volgde in de vertaling die op een scherm werd geprojecteerd. Komrij kreeg bijna na elk gedicht applaus.

Na een muzikaal intermezzo kwam de Georgische poëzie aan de orde. De komst van Komrij had me geïnspireerd een anthologie van de hedendaagse poëzie van Georgië in het leven te roepen. Daarvoor heb ik Malchaz Charbedia, literatuurwetenschapper, redacteur van verscheidene literaire bladen en verslaafd lezer, benaderd. Samen kwamen we tot de slotsom dat hij zijn loep zou richten op de poëzie geschreven in de voorbije bewogen veertien jaar. De tweede helft van de avond werd dus gewijd aan de bijna 400 pagina's tellende bloemlezing waaruit twee acteurs voorlezen.

ISBN - 99940-730-2-8

ISBN - 99940-730-3-6

De volgende avond trok het hele gezelschap naar de bioscoop Amirani (genoemd naar de Georgische Prometheus die aan de berg Chazbeg vastgeketend hangt). In aanwezigheid van de Nederlandse en Georgische filmmakers werd de filmretrospectief geopend. Voor de vertoning van de openingsfilms werd het publiek nog verrast door een videotoespraak van de first lady van Georgië, de Nederlandse Sandra Roelofs, die de auspiciën voor het festival waarnam, maar het jammer genoeg niet kon bijwonen. Tijdens de driedaagse filmretrospectief hielden Jos Stelling en Michael Kobachidze een lezing voor een jong publiek dat vooral uit filmstudenten bestond.

Zonder de steun van Nederlandse en Vlaamse subsidiënten - de ambassade van het Koninkrijk der Nederlanden, het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds, het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap - en de Georgische sponsor, de waterfabrikant Georgian Glass and Mineral Water-Borjomi, zou het festival geen kans op slagen hebben. Dat het festival op de steun van twee belangrijke mediapartners, de tv-zenders Imedi en Rustavi 2, kon rekenen, heeft zeker bijgedragen tot de hoge opkomst van het publiek en de pers.

Tussen de evenementen en afspraken door hebben de drie Nederlandse gasten het land kunnen verkennen. Ze hebben de karaktervolle hoofdstad van Georgië, Tbilisi, uitgebreid bezocht, en ze zijn naar de oude hoofdstad van Georgië, Mtschetta, en de geboorteplaats van Joseph Stalin getrokken.

Culturele delegatie

In 2004 vatte ik het plan op om een groep van belangrijke spelers uit het culturele veld in Georgië naar Nederland en België uit te nodigen. Het Vlaams Theater Instituut in Brussel was meteen te vinden voor het idee een Georgische delegatie in het kader van het jaarlijkse KunstenFestival des Arts in Brussel te ontvangen. Dankzij de steun van het Vlaams Theater Instituut, het Theater Instituut Nederland en de Dienst Cultuur van het stadsbestuur Tbilisi kon ik in mei 2005 met de delegatie naar Brussel vertrekken. Ik probeerde een delegatie samen te stellen die zoveel mogelijk aspecten van de culturele wereld zou bestrijken: management, overheid, journalistiek, artistiek werk. De volgende cultuurwerkers reisden mee : de cultuurrecensenten, Gogi Gvacharia en Dato Buchrikidze, de theaterregisseur Guram Bregadze, de danser en choreograaf Irakli Sjengelia, de operaregisseur Irina Gatsjetsjiladze en het hoofd van de afdeling Cultuur van het stadsbestuur, Irma Patarava. Op het laatste moment zei de directeur van de Staatsopera David Sachvarelidze af: de dag van ons vertrek zwaaide Georgië George Bush uit en de directeur van de Opera stond onverwachts in voor de regie van het staatsbezoek. Het doel van het bezoek van de Georgische delegatie was meervoudig: uitwisseling van informatie, bijwonen van voorstellingen, de infrastructuur en het beleid leren kennen waarbinnen de podiumkunsten in Vlaanderen en Nederland zich ontwikkelen.

Het bezoek aan beleidsinstellingen zoals het SICA in Nederland, het VTI en TIN heeft indruk gemaakt op alle leden van de delegatie omdat duidelijk werd in welke mate de overheid de culturele sector optimaal probeert te ondersteunen en bereid is voortdurend aan het beleid te sleutelen.

Het jaar 2003 was voor het Docentschap Nederlands Tbilisi een uitzonderlijk jaar. Bij Uitgeverij LINK in Tbilisi verscheen de eerste Georgische uitgave van een Nederlands boek en Uitgeverij Voetnoot in Amsterdam gaf de eerste Nederlandse vertaling van een Georgisch boek uit (Erlom Achvlediani, Vano en Niko, Uitgeverij Voetnoot, Amsterdam).

De veelbelovende vertaler van boeken uit het Nederlands, Davit Gholijashvili, is in 2002 afgestudeerd aan het Docentschap Nederlands en heeft in 2003 een beurs toegekend gekregen om een jaar bij prof. Ton Naaijken aan de Universiteit van Utrecht in de leer te gaan. In samenwerking met Georgische vertalers en schrijvers heeft hij al voor drie in het Georgisch vertaalde boeken gezorgd: 'Iep!' van Joke van Leeuwen, 'Annunciaties' van Stefan Hertmans en 'Uitgekozen gedichten' van Gerrit Komrij. In 2004 gaf Uitgeverij LINK die uit het Docentschap Nederlands is gegroeid, haar eerste Georgische boek uit: de eerste anthologie van Georgische hedendaagse poëzie. Dit jaar staan er drie uitgaven in de rij.

1. Georgische heruitgave van 'Vano en Niko' van Erlom Achvlediani

ISBN - 99940-730-4-4

ISBN - 90 71877 66 3

Zoals gezegd verscheen de verhalenbundel 'Vano en Niko' van Erlom Achvlediani in 2003 in het Nederlands bij Uitgeverij Voetnoot in Amsterdam. Hoewel het boekje al een tijd geleden is geschreven, in de jaren '50 namelijk, staat het nu onder heel wat jongeren bekend als een cultboek. De Georgische filosoof Merab Mamardasjvili (1930-1990) (in het Frans uitgegeven bij Actes Sud) verwees wel eens vaker naar de parabellen van Achvlediani om zijn uiteenzettingen te illustreren.

'Vano en Niko' is een boek met een hele bewogen geschiedenis. Achvlediani stond al langer bekend als een van de beste scenarioschrijvers in de Sovjet-Unie. De helft van de legendarische Georgische films uit die tijd zijn van zijn hand. Hij is in 1933 in Tbilisi geboren. Aan de Universiteit van Tbilisi legde hij zich toe op de oriëntalistiek en in Moskou is hij aan het Instituut voor film dramaturgie als scenarioschrijver afgestudeerd. Van 1956 tot 1958 werkte hij aan 'Vano en Niko'. Later schreef hij ook nog de verhalenbundel 'Het leven van een luie muis'. Zijn werk werd onder andere vertaald in het Russisch, Armeens, Tsjechisch, Duits, Hongaars, Syrisch, Arabisch en nu ook in het Nederlands. 'Vano en Niko' verscheen pas in 1961. Het manuscript circuleerde onder vrienden en kon al voor de eigenlijke uitgave op heel veel belangstelling rekenen. Alleen durfde geen enkele uitgever het aan het experimentele en niet-ideologische werk in zijn fonds op te nemen. Per uitzondering verschenen een paar parabellen in het humoristische blad Niangi (Krokodil). Pas in 1961 bleek de tijd en het versoepelde regime er uiteindelijk rijp voor te zijn. Sindsdien kan niemand die zich inlaat met de Georgische literatuur nog om het boek heen.

Schrijnend is wel dat door de economische crisis in het postsovjeland ook de uitgeverwereld maar aarzelend herrijst. Ondanks de bijna mythische plaats die het boekje in de vijftien eeuwen lange geschiedenis van de Georgische literatuur heeft verworven, is het nergens meer verkrijgbaar. Van die enkele exemplaren die nog op te sporen zijn, worden kopies gemaakt en zo bereikt de bundel de Georgische lezer. Ondanks de afwezigheid van het boek op de markt is 'Vano en Niko' altijd in het middelpunt van de belangstelling blijven staan. In 2000 verscheen er bij Suhrkamp een bundel met Georgische verhalen van de 20ste eeuw (Gelashvili, N. (red.). Georgische Erzählungen des 20. Jahrhunderts. Suhrkamp: 2000) waar een reeks parabellen uit 'Vano en Niko' niet in ontbraken. En de film 'The Stupid Pomegranate-tree' van de Hongaarse filmmaker Peter Meszaros is gebaseerd op de verhalenbundel van Achvlediani. Op de eerste editie van het festival van de Nederlands/Vlaams/Georgische cultuur in Tbilisi, bestond een luik uit een tentoonstelling rond 'Vano en Niko'. De Nederlandse vertaling vormde daartoe de aanleiding. Werken van hedendaagse Georgische kunstenaars gingen een dialoog aan met de tekst. Dit tegen elkaar uitspelen van literatuur en beeldende kunst (video, fotografie, installaties, grafiek,...) heeft de Georgische kijker en lezer het boek en de schrijver opnieuw laten ontdekken. In 2005 zette Uitgeverij LINK het festival transfer in met de presentatie van deze langverwachte heruitgave.

2. 'Verhaal van een idealiste' van Sandra Roelofs, first lady van Georgië

ISBN - 99940-730-5-2

Ongeveer een jaar geleden ontving ik een e-mailberichtje van Sandra Roelofs die me voorstelde haar boek dat net in Nederland was verschenen, in het Georgisch uit te geven. Ik ging meteen aan de slag om de uitgeversrechten van het boek te krijgen en een werkgroep klaar te stomen om er een mooie, verzorgde Georgische versie van op de markt te brengen.

Het boek kent veel belangstelling in Nederland en Vlaanderen omdat het het unieke verhaal vertelt van een jonge vrouw met een grillig en tot de verbeelding sprekende levensloop. De verschijning van de originele versie van het boek kwam ook in Georgië in het nieuws. De Georgische vertaling werd meteen aangekondigd en iedereen keek vol spanning uit naar de dag waarop de Georgiërs het boek zouden kunnen lezen. Eind oktober 2005 was het dan zover.

3. 'Figuranten' van Arnon Grunberg

© Chris van Houts

Grunberg is in 2002 op verzoek van het docentschap Nederlands naar Georgië gereisd. Hij heeft er voor de studenten Nederlands gastcolleges verzorgd en zijn werk aan het grote publiek voorgesteld. In het Kaukasisch Huis organiseerde het docentschap een literair podium waar het publiek een gesprek tussen Arnon Grunberg en de Georgische dichter en redacteur Sjotta latasjvili kon bijwonen. De auteur heeft er ook uit eigen werk voorgelezen. Toen verschenen er enkel een aantal fragmenten uit zijn roman 'Figuranten' in het Georgisch. Dit jaar ligt het uitgeverscontract klaar met de rechten om 'Figuranten' in het Georgisch uit te geven.

Van harte dank

Het Docentschap Nederlands Tbilisi stelt alles in het werk om met Georgische, Vlaamse en Nederlandse partners samen te werken. Hier staat dan ook een woord van dank op zijn plaats.

Onze trouwe partners:

Tbilisi Ilya Chavchavadze State University of Language and Culture
Nederlandse Taalunie, Den Haag
Ambassade van het Koninkrijk der Nederlanden, Tbilisi
Borjomi - Georgian Glass and Mineral Water, Tbilisi
Orde van den Prince
Tbilisi History Museum/Carvasla
Vlaams Fonds voor de Letteren, Berchem
Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds, Amsterdam
Nederlands Ministerie van Buitenlandse Zaken, Den Haag
Fonds voor de Letteren Nederland, Amsterdam
Vlaamse Gemeenschap, Brussel

Elk jaar streeft het docentschap ernaar het gebrek aan middelen aan de gastuniversiteit te overwinnen door een oproep te doen boeken, video's en ander materiaal te schenken. Heel veel dank aan hen die ook in 2004 en 2005 de mediatheek hebben gesteund:

Uitgeverij Voetnoot
Orde van den Prince
Knack
Stichting Ons Erfdeel
IVN
Vlaams Fonds voor de Letteren
Paustovsky Vereniging
Uitgeverij De Inktvis

Wie ons wil steunen of meer wil weten over onze projecten kan altijd bij ons terecht. Op verzoek kunt u een steunbewijs voor de fiscus ontvangen.

Adres:

Tbilisi Ilya Chavchavadze State University of Language and Culture
Docentschap Nederlands Tbilisi
45 Ilya Chavchavadze Avenue
0162 Tbilisi
Georgia

e-mail: ingrid.degraeve@lycos.com

website TULC: www.lingua.edu.ge
website LINK: www.niderlanduri.ge/transfer

Colofon:

verantwoordelijk uitgever/auteur: Ingrid Degraeve
vertaler Georgisch: Nino Pkhakadze
redactie Georgisch: Marika Erkomaishvili
ontwerp/zetwerk: Nino Pavalandishvili
©2006